

ลักษณะ ๑ บทเปิดเสร็จทั่วไป

โดย
อาจารย์วารี นาสกุล

กฎหมายที่จะศึกษาต่อไปนี้ชื่อว่า “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์”^(๑) คำว่า “ประมวลกฎหมาย” นั้นมีความหมายต่างกับคำว่า “พระราชบัญญัติ” โดยที่ประมวลกฎหมายเป็นกฎหมายที่รวบรวมข้อบังคับเรื่องเดียวกันเข้าไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกัน และจัดแบ่งหมวดหมู่ไว้เรียบร้อยโดยมีข้อความกล่าวถึงซึ่งกันและกัน ชื่อของประมวลกฎหมายฉบับนี้ก็แสดงให้เห็นไว้แล้วว่า ได้รวมกฎหมายแพ่งและกฎหมายพาณิชย์เข้าไว้ในเล่มเดียวกัน ไม่อยู่ต่างกันดังที่เป็นอยู่ในต่างประเทศอื่น ๆ เช่น ประเทศฝรั่งเศสหรือเยอรมัน ส่วนคำว่าพระราชบัญญัตินั้น เป็นกฎหมายที่บัญญัติถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เช่นพระราชบัญญัติแร่ ก็ได้มีข้อความเกี่ยวกับเรื่องแร่ไม่เกี่ยวกับเรื่องอื่น เป็นต้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (Civil and Commercial Code) ของไทย แบ่งออกเป็น ๖ บรรพ (Chapter) แต่ละบรรพแบ่งออกเป็นกฎหมายลักษณะ (Title) ต่าง ๆ กัน

บรรพ ๑ ของประมวลกฎหมายนี้ เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๖๘^(๒) และตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา บรรดากฎหมายกฎ ข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายนี้ ๗ ซึ่งแย้งกับบทแห่งประมวลกฎหมายนี้ เป็นอันยกเลิกไป^(๓)

---

(๑) ป.พ.พ. ม. ๑

(๒) ป.พ.พ. ม. ๒

(๓) ป.พ.พ. ม. ๓

บทที่ ๑

การใช้กฎหมาย การตีความและการลุดช่องว่างแห่งกฎหมาย

ข้อ ๑

การใช้กฎหมายและการตีความ

ผู้ซึ่งใช้กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทุกคนจำต้องระลึกลงถึงหลักที่ว่ากฎหมายนั้นต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งต้องช่วยบทบัญญัติใด ๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษร ตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้น ๆ^(๑) ซึ่งแสดงว่าเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็จำเป็นจะต้องใช้กฎหมายไปตามตัวอักษร กล่าวคือต้องพิจารณาว่าความหมายของกฎหมายตามตัวอักษรนั้นเป็นอย่างไรแล้วก็ใช้กฎหมายเป็นอย่างนั้น การใช้กฎหมายดังกล่าวนี้เรียกว่า “การตีความตามตัวอักษร” มีข้อที่ควรสังเกตว่าความหมายตัวอักษรแบ่งแยกได้เป็น ๓ ประเภท คือ

๑. ความหมายตามธรรมดา กล่าวคือในการบัญญัติกฎหมายนี้ ผู้ร่างได้นำคำธรรมดาสามัญมาใช้นั่นเอง เช่นเมื่อมาตรา ๗ ใช้คำว่า “ถ้าจะต้องเสียดอกเบี้ยแก่กัน และดอกเบี้ยนั้นมีได้กำหนดอัตราไว้โดยนิติกรรม” ฎโดยบทกฎหมายอันใดอันหนึ่ง ชัดแจ้งไว้ว่าให้ใช้อัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี กรณีนี้เป็นเรื่องใช้ภาษาธรรมดา คือหมายถึงกรณีที่จะต้องชำระดอกเบี้ยให้แก่กัน

๒. ความหมายตามทางเทคนิคหรือตามทางวิชาการ เช่น วิชาการแพทย์ วิชาการกฎหมาย เป็นต้น เช่นเมื่อกฎหมายใช้คำว่า “ในกรณีที่แพทย์ทำการผ่าตัดคนไข้” คำว่า “ผ่าตัด” นี้ก็มีความหมายตามทวิชาการแพทย์เข้าใจ คือ เป็นการผ่าตัดร่างกายคนไข้เพื่อรักษาโรค นอกจากนั้นภาษาทางเทคนิคหรือทางวิชาการนี้อาจเป็นภาษาทางกฎหมายก็ได้ เช่น “ในการใช้สิทธิแห่งตนที่ดี ในการชำระหนี้ที่ดี ท่านว่าบุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต” คำว่าสิทธินี้มีความหมายในทางวิชากฎหมายหมายความถึงประโยชน์ที่กฎหมายรับรองคุ้มครองและบังคับให้ เช่น สิทธิของเจ้าของ

(๑) ป.พ.พ. น. ๔

ที่กินเนื้อที่กินของเขา ฯลฯ

๓. ความหมายตามบทวิเคราะห์ศัพท์หรือบทนิยาม ซึ่งเป็นกรณีที่มีการที่จะให้ถ้อยคำที่ใช้ในกฎหมายมีความหมายตามธรรมดาสามัญหรือมีความหมายในทางวิชาการอาจแคบหรือกว้างไปกว่าที่บัญญัติกฎหมายต้องการ ฉะนั้น ผู้บัญญัติกฎหมายจึงต้องสร้างบทวิเคราะห์ศัพท์หรือบทนิยามขึ้นใหม่ เพื่อให้มีความหมายเป็นพิเศษสำหรับกฎหมายนั้น ดังจะเห็นได้จากมาตรา ๘ ที่ใช้คำว่า “เหตุสุดวิสัย” หมายความว่า เหตุใด ๆ อันจะเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี ไม่มีใครอาจจะป้องกันได้ แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสพ ฤๅใกล้จะต้องประสพเหตุนั้นจะได้จัดการระมัดระวังตามสมควร อันพึงคาดหมายได้จากบุคคลนั้นในฐานะเช่นนั้น” ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าทุกแห่งที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ใช้คำว่าเหตุสุดวิสัย จะต้องมีความหมายตามที่ให้นิยามไว้ในมาตรา ๘ ทั้งนี้

การใช้กฎหมายหรือการตีความกฎหมายตามตัวอักษรครั้งที่ได้กล่าวมาข้างบนนี้ บางครั้งก็ไม่แสดงให้เห็นความหมายของกฎหมายได้ เช่น ในกรณีที่กฎหมายใช้ถ้อยคำที่มีความหมายธรรมดา แต่ถ้อยคำนั้นเป็นคำกำกวมมีความหมายไม่ชัดเจนหรือมีความหมายได้หลายทาง ซึ่งผู้ใช้กฎหมายไม่สามารถหยั่งทราบได้ว่ากฎหมายนั้น ๆ ควรจะมีความหมายอย่างไร ในกรณีเช่นนี้ มาตรา ๘ ได้บัญญัติว่า “อันกฎหมายนั้น ท่านว่าต้องใช้ในบรรดากรณีซึ่งต้องด้วยบทบัญญัติใด ๆ แห่งกฎหมายตามตัวอักษร ฤๅตามความมุ่งหมายของบทบัญญัตินั้น ๆ” ซึ่งหมายความว่าให้หยั่งทราบความหมายของกฎหมายตามความมุ่งหมายหรือเจตนารมณ์ของบทบัญญัตินั้น ๆ บัญญัติจึงมีว่าจะทราบได้อย่างไรว่ากฎหมายมีเจตนารมณ์อย่างไร ในเรื่องนี้มี ๒ ความเห็นแตกต่างกันอยู่กล่าวคือ

๑. ความเห็นให้ถือเอาเจตนารมณ์ของผู้ร่างเป็นสำคัญ โดยถือว่าเมื่อถ้อย

คำของกฎหมายเป็นที่สงสัย ก็ควรจะให้ถ้อยคำของกฎหมายมีความหมายอย่างเดียวกับ
ที่ผู้ร่างกฎหมายต้องการ เจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นย่อมปรากฏในรายงานการประชุม
ของการร่างกฎหมาย หลักการและเหตุผลที่เสนอร่างกฎหมายนั้นต่อสภา เป็นต้น

๒. ความเห็นอีกประการหนึ่งเห็นว่า กฎหมายเมื่อประกาศใช้แล้วย่อม
เป็นอิสระต่างหากจากผู้บัญญัติกฎหมายและมีเจตนารมณ์ของตนเอง โดยเหตุนี้กฎหมาย
จึงอาจนำไปใช้กับกรณีที่เกิดขึ้น ซึ่งในขณะที่ร่างกฎหมายไม่มีใครคิดว่าจะเกิด
กรณีเช่นนั้นขึ้น เช่น การแสดงเจตนาติดต่อสื่อสารทางดาวเทียม เป็นต้น ในขณะที่
ร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็ไม่ได้มีผู้ใดคิดถึงเรื่องนี้ เพราะไม่มีใครคิด
ว่าสามารถเป็นไปได้ แต่กระนั้นก็นำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไปใช้ได้โดย
เทียบเคียงกับการแสดงเจตนาทางโทรศัพท์^(๑)

การตีความตามที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การตีความกฎหมายได้แก่การ
หยั่งทราบความหมายของกฎหมาย ในกรณีที่กฎหมายใช้ถ้อยคำไม่ชัดเจนไม่แน่นอน
หรือมีความหมายกำกวมหรือ ใช้ไปแล้วจะส่งผล ไปในทางที่ไม่น่าจะมีถ้อยคำเช่นนั้น
และจะต้องเริ่มต้นด้วยการตีความตามตัวอักษรเสียก่อน แล้วจึงตีความตามเจตนารมณ์
ภายหลัง

ข้อ ๒

การอุดช่องว่างของกฎหมาย

กฎหมายนั้นเมื่อได้ประกาศใช้แล้ว บางครั้งไม่สามารถที่จะยกมาปรับกับ
คดีที่เกิดขึ้นได้ทุกกรณี ทั้งนี้อาจเป็นได้ว่าในขณะที่ร่างกฎหมายนั้น ผู้ร่างไม่อาจ
คำนึงถึงได้ว่าเหตุการณ์นั้น ๆ จะเกิดขึ้นได้ ไม่ว่าจะ เป็นเพราะความประมาทเลินเล่อ
ของผู้ร่าง หรือเป็นเพราะในขณะนั้นเหตุการณ์ดังกล่าวไม่อาจเกิดขึ้นได้ก็ตาม หรือ

---

(๑) ป.พ.พ. ม. ๑๕๖

ผู้ร่างได้คำนึงถึงเหตุการณ์ดังกล่าวแล้ว แต่คิดว่าควบบทกฎหมายเท่าที่บัญญัติไว้คงจะสามารถใช้บังคับได้ แต่เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นจริงๆ ปรากฏว่าไม่สามารถจะยกควบบทกฎหมายเข้ามาปรับคดีได้ จึงเกิดช่องว่างของกฎหมายขึ้น ดังนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงได้บัญญัติไว้เป็นการออกช่องว่างว่า “เมื่อใดไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับคดีได้ ท่านให้วินิจฉัยคดีนั้นตามคลองจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น และถ้าไม่มีจารีตประเพณีเช่นนั้นท่านให้วินิจฉัยคดีอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และถ้าบทกฎหมายเช่นนั้นไม่มีด้วยซ้ำ ท่านให้วินิจฉัยตามหลักกฎหมายทั่วไป”^(๑) ซึ่งหมายความว่าในกรณีที่ไม่มีกฎหมายใดที่พอจะยกมาปรับคดีได้ ให้วินิจฉัยคดีนั้นตามลำดับดังนี้ คือ

๑. ให้ใช้คลองจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น หมายความว่าคดีที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นใด โดยปรกติถ้ามีเหตุการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้นในท้องถิ่นนั้น ประชาชนในท้องถิ่นนั้นได้กระทำกันมาเป็นเวลานานอย่างไร และการกระทำนั้นต้องไม่ขัดกับกฎหมายหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น ประเพณีของเมืองเชียงใหม่ที่ว่าผู้ใดยกผนังทศนากันน้ำในตำบลใด ต้องเข้าใจว่าผู้นั้นเป็นผู้ถือนา หรือว่าการเช่านาสำหรับปลูกข้าว ข้าวที่ปลูกได้ย่อมเป็นของผู้เช่า เป็นต้น

๒. ถ้าไม่มีจารีตประเพณีดังกล่าวในข้อ ๑ ต้องพิจารณาจาก บทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งมาเปรียบเทียบ โดยคือหลักที่ว่าเมื่อมีเหตุผลเช่นเดียวกันก็ต้องใช้กฎหมายเดียวกัน เช่น ถ้าเกิดปัญหาเรื่องอำนาจของตัวแทนซึ่งได้รับมอบอำนาจทั่วไป และมีบทกฎหมายห้ามไม่ให้ทำการขาย ก็ย่อมจะต้องห้ามตลอดไปถึงการแลกเปลี่ยนด้วย เพราะลักษณะทั้งสองชนิดนี้คล้ายคลึงกันมาก ขอให้สังเกตว่ากฎหมายใช้คำว่าให้พิจารณาจากบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง ฉะนั้น หากมีกฎหมายใกล้เคียงกับกรณีที่เกิดขึ้นหลายฉบับ ผู้ใช้กฎหมายจึงจำต้องเลือกกว่าฉบับไหนใกล้เคียงมากที่สุด

(๑) ป.พ.พ. ม. ๔ วรรค ๒ และ ๓

แล้วนำเอาข้อความของฉบับนั้นมาใช้

๓. ในกรณีที่ไม่มีบทกฎหมายที่ใกล้เคียงให้ใช้หลักกฎหมายทั่วไป อันได้แก่หลักกฎหมายทั่วไป เป็นต้นว่า สุภาษิตกฎหมาย เช่นผู้ซื้อต้องระวัง หรือได้แก่หลักกฎหมายทั่วไปที่ผู้บัญญัติกฎหมายนำมาใช้กับคดีอื่น ๆ เช่นในเรื่องผู้รับโอนย่อมไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน เป็นต้น

อนึ่ง มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าไม่ว่าในกรณีใด ๆ ห้ามมิให้ศาลที่รับฟ้องคดีไว้ปฏิเสธไม่ยอมพิพากษา หรือมีคำสั่งชี้ขาดคดีโดยอ้างว่าไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดี หรือจำบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับนั้นเคลือบคลุมหรือไม่บริบูรณ์ ข้อนี้แสดงอยู่ในตัวว่าในที่สุดศาลต้องหาทางอุดช่องว่างกฎหมายจนได้^(๑)

บทที่ ๒

การทำเอกสาร

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดให้นิติกรรมบางอย่างทำตามแบบ ซึ่งถ้ามิได้ทำให้ถูกต้องตามแบบนั้น ๆ แล้ว นิติกรรมดังกล่าวจะเป็นโมฆะ ซึ่งก็เท่ากับว่าไม่มีการทำนิติกรรมนั้นมาก่อนเลย คู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิม ทั้งนี้เพราะผู้บัญญัติกฎหมายได้สังเกตเห็นว่านิติกรรมนั้นมีความสำคัญจำเป็นต้องมีหลักฐานปรากฏ และที่ให้ทำตามแบบก็เป็นการป้องกันสิทธิของบุคคลผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ด้วย

แบบนิติกรรมมีดังต่อไปนี้ คือ

๑. ทำเป็นหนังสือ เช่น การทำสัญญาเช่าซื้อ
๒. จดทะเบียน เช่น การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรม
๓. ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เช่น การซื้อ

ขายอสังหาริมทรัพย์และสังหาริมทรัพย์บางอย่าง

(๑) ป.ว.พ. ม. ๑๓๔

๔. แบบอื่น ๆ เช่น ทำเป็นหนังสือและมีรายการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น คิวแลกเงิน คิวสัญญาใช้เงิน เช็ค

นิติกรรมที่ต้องทำเป็นหนังสือนั้น โดยปกติผู้ทำจะเขียนเองแต่ถ้าไม่ประสงค์จะเขียนด้วยตนเองหรือเขียนไม่เป็นจะให้ผู้อื่นเขียนให้ก็ได้ แต่ต้องลงลายมือชื่อของผู้ซึ่งประสงค์จะทำนิติกรรมนั้น^(๑) คำว่า “เขียน” ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการทำให้ปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยลายมือเท่านั้นยังหมายความรวมถึงพิมพ์ดีด พิมพ์โรเนียว พิมพ์ชนแทนด้วย ส่วนการลงลายมือชื่อนั้นให้หมายความลายพิมพ์นิ้วมือ แงงไค ฤๅเครื่องหมายอื่นทำนองเดียวกันหากได้ทำลงในเอกสาร และมีพยานลงลายมือชื่อรับรองไว้สองคน ก็ถือว่าเท่ากับลงลายมือชื่อ แต่ถ้าทำเอกสารต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่การลงลายพิมพ์นิ้วมือ แงงไค หรือเครื่องหมายอย่างอื่นนั้นไม่จำเป็นต้องมีพยานลงลายมือชื่อรับรองสองคน นอกจากการลงลายมือชื่อแล้ว ถ้าบุคคลใดใช้ตราประทับแทนลงลายมือชื่ออยู่เป็นปกติ การประทับตราเช่นนั้นเสมือนกับลงลายมือชื่อ^(๒)

บทที่ ๓

การตีความเอกสาร

เอกสารเป็นการแสดงเจตนาอย่างหนึ่ง แต่เป็นการแสดงเจตนาที่บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ฉะนั้น หากลายลักษณ์อักษรหรือหนังสือนั้นมีข้อความเคลือบคลุมสงสัยหรือไม่แน่นอน การตีความเอกสารนั้นจะนำหลักในเรื่องการตีความกฎหมายมาบังคับใช้ไม่ได้ ต้องนำหลักการตีความการแสดงเจตนาตามที่กฎหมายได้บัญญัติไว้เป็นพิเศษในมาตรา ๑๓๒ และการตีความสัญญาตามมาตรา ๓๖๘ มาใช้บังคับด้วย

(๑) ป.พ.พ. ม. ๘ วรรค ๑

(๒) ป.พ.พ. ม. ๘ วรรค ๑

นอกจากนั้นการตีความเอกสารโดยเฉพาะในบทเบ็ดเสร็จทั่วไปได้กฎหมาย
ยังได้บัญญัติวางหลักเกณฑ์ไว้เป็นพิเศษดังต่อไปนี้ คือ

๑. เมื่อความข้อใดข้อหนึ่งในเอกสารอาจตีความได้เป็นสองนัย นัยไหน
จะทำให้เป็นผลบังคับได้ให้ถือเอาตามนัยนั้น ตีกว่าที่จะถือเอาหน้าที่ไร้ผล^(๑) เช่น ก.
ทำพินัยกรรมมีความอยู่ข้อหนึ่งว่า “ ยกเงิน ๑,๐๐๐ บาทให้แก่บุตรชายนางเชื้อ ” เมื่อ
ก. ตายแล้วพวกเขาหาได้โต้แย้งว่านางเชื้อไม่มีบุตรชายและไม่เคยมีบุตรด้วย เช่น
นี้ความข้อนี้ในพินัยกรรมจึงต้องถือว่าเป็นความสำคัญผิด แต่อย่างไรก็ดี ถ้ามีพยาน
หลักฐานว่าเด็กชาย ข. ที่อยู่กับนางเชื้อและนางเชื้อนับว่าเป็นลูกเลี้ยงนั้น ผู้ตายรู้จัก
ดีและชอบพอรักใคร่มาก ในการตีความตามพินัยกรรมของ ก. ศาลอาจกล่าวโดย
เฉียบขาดว่า ความข้อนี้ห้ามมีผลอย่างใดไม่ เพราะนางเชื้อ ไม่มีบุตรชายเลย แต่ข้อ
ความจริงมีปรากฏพอที่จะขำจูงให้ศาลเข้าใจว่า ก. เจตนาจะยกเงิน ๑,๐๐๐ บาท ให้
ข. จึงให้ตีความไปในทางนี้

๒. ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่คู่กรณีฝ่ายซึ่ง
จะเป็นผู้ต้องเสียในมูลหนี้^(๒) เช่น รัฐบาลอนุญาตให้บริษัทหนึ่งทำทางรถราง
จากเมือง ก. ถึงเมือง ข. ในเรื่องนี้รัฐบาลมีหน้าที่ต้องยอมให้บริษัทวางรางและเดินรถ
ตามทางที่อนุญาต รัฐบาลเป็นฝ่ายซึ่งจะต้องเสียในมูลหนี้และบริษัทเป็นเจ้าของ ภาย
หลังเกิดโต้แย้งกันขึ้นระหว่างรัฐบาลกับบริษัทในเรื่องเขตทางที่อนุญาต บริษัทเถียง
ว่าได้รับอนุญาตไปถึงใจกลางเมือง ข. ฝ่ายรัฐบาลเถียงว่าได้ให้อนุญาตเพียงเขตเมือง
ข. เท่านั้น ถ้าปัญหาเป็นที่สงสัยคือว่าไม่มีพยานแสดงว่าหนังสืออนุญาตนั้นมีเขตถึง
กลางเมือง ข. หรือเพียงเขตแห่งเมืองไซรั ข้อสงสัยนี้ให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณ
แก่ฝ่ายซึ่งจะเป็นผู้ต้องเสียในมูลหนี้ คือให้เป็นคุณแก่รัฐบาล

๓. ในกรณีที่ลงจำนวนเงิน ฤ็ปริมาณในเอกสารด้วยตัวอักษรและตัวเลข

---

(๑) ป.พ.พ. ม. ๑๐

(๒) ป.พ.พ. ม. ๑๑

ถ้าตัวอักษรกับตัวเลขทั้งสองอย่างนั้นไม่ตรงกัน และศาลมีอาจหยั่งทราบเจตนาอันแท้จริงได้ ให้ฟังเอาจำนวนเงินฤๅปริมาณซึ่งเขียนเป็นตัวอักษรนั้นเป็นประมาณ^(๒) เช่น คำใช้เงินให้เขียนเป็นเช็คฉบับหนึ่ง ซึ่งมีความเขียนเป็นตัวอักษรไว้ดังนี้ “จ่ายให้เขียนหรือตามเขาสั่งสองร้อยบาท” และเป็นตัวเลข “๑๐๐ บาท” เช่นนี้ให้ฟังเอาจำนวนซึ่งเขียนเป็นตัวอักษรนั้นเป็นประมาณ

๔. ถ้าจำนวนเงินฤๅปริมาณได้แสดงไว้เป็นตัวอักษรหลายแห่ง ฤๅตัวเลขหลายแห่ง แต่ที่แสดงไว้หลายแห่งนั้นไม่ตรงกันและศาลมีอาจหยั่งทราบเจตนาอันแท้จริงได้ ให้ฟังเอาจำนวนเงินฤๅปริมาณน้อยที่สุดเป็นประมาณ^(๒) เช่น กินให้พ่ายืมเงิน ๑,๐๐๐ บาท ในสัญญามีความสามข้อที่กล่าวถึงดอกเบี้ย ข้อต้นเขียนไว้ว่า อัตราดอกเบี้ยร้อยละหก ข้อสองกล่าวว่าดอกเบี้ยร้อยละหกครึ่งต่อปี และในข้อ ๓ กล่าวว่าอัตราร้อยละ ๖^๕ ถ้าศาลมีอาจหยั่งทราบเจตนาอันแท้จริงของคู่กรณีได้ก็ให้ฟังเอาจำนวนที่น้อยที่สุด คือร้อยละหกเป็นประมาณ

๕. ถ้าเอกสารทำขึ้นไว้เป็นสองภาษา เป็นภาษาไทยภาษาหนึ่ง ภาษาอื่นภาษาหนึ่ง แต่ข้อความในสองภาษานั้นแตกต่างกัน และศาลมีอาจหยั่งทราบเจตนาของคู่กรณีได้ว่าจะให้ใช้ภาษาใดบังคับใช้ ให้ถือเอาภาษาไทยบังคับ^(๓) เช่น ก. พ้อคำไทยให้ ข. ชาตจีนยืมเงินไป ๑,๐๐๐ บาท สัญญาทำเป็นสองฉบับคือภาษาไทยฉบับหนึ่งภาษาจีนอีกฉบับหนึ่ง ในฉบับภาษาไทยเขียนไว้ว่าจำนวนเงินที่ให้ยืมนี้จะคงส่งคืนพร้อมทั้งดอกเบี้ยในปลายเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๗ แต่ในฉบับภาษาจีนเขียนว่าต้องส่งคืนในปลายเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๔๖๘ ถ้าศาลมีอาจหยั่งทราบเจตนาได้ว่าจะใช้ภาษาใดบังคับ ให้ถือเอาภาษาไทยบังคับ คือต้องส่งคืนในปลายเดือนมีนาคม ๒๔๖๗

---

(๑) ป.พ.พ. น. ๑๒

(๒) ป.พ.พ. น. ๑๑

(๓) ป.พ.พ. น. ๑๔

บทที่ ๔

หลักเกณฑ์ทั่วไปเกี่ยวกับการใช้สิทธิและการชำระหนี้

เมื่ออ่านคู่มือประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเห็นได้ว่า ได้บัญญัติกรณีต่างๆ เป็นรายเรื่อง เช่นบัญญัติว่าถ้าคู่กรณีทำสัญญาผูกพันกันไว้ ถ้าทำผิดสัญญาผลจะเป็นอย่างไร คือกฎหมายได้บัญญัติถึงผลของบทบัญญัติของกฎหมายไว้แล้วอย่างครบถ้วน แต่มีกรณีบางอย่างที่บุคคลได้กระทำต้องตามบทบัญญัติของกฎหมายนั้นๆ แต่ก็จะปล่อยให้เกิดผลตามที่กฎหมายนั้นๆ กำหนดจะไม่เป็นการยุติธรรม โดยเหตุนี้มาตรา ๕ จึงได้วางหลักทั่วไปว่า “ในการใช้สิทธิแห่งหนึ่งก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี ท่านว่าบุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต” ซึ่งเป็นทางที่ให้ศาลมีโอกาสแก้ผลของกฎหมายที่ไม่ยุติธรรมได้ ตัวอย่างเช่น ก. จะต้องนำข้าวมาส่ง ข. ซึ่งเป็นเจ้าของโรงสี ๑๐ เกวียน ในวันที่ ๑ พฤศจิกายน ในวันที่ ๑ พฤศจิกายน ผนตทหนัก ก. จะต้องเอาข้าวมาส่งก็ได้แต่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ก. จึงขอผลัดขอส่งข้าวในวันรุ่งขึ้นความจริง ข. ก็มีข้าวที่จะสีอยู่ที่โรงสีมากอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องได้ข้าวสีในวันนั้น ทั้งนี้ ถ้า ข. ฟ้องว่า ก. ผิดสัญญาส่งมอบข้าว ข. ก็ใช้สิทธิไม่สุจริต ศาลอาจตัดสินให้ ก. ชนะคดี ความที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์ทั่วไปที่ใช้อยู่ในมาตรา ๕ นี้ย่อมสามารถบรรเทาความตรึงเครียดของกฎหมายที่กำหนดไว้เป็นกรณีต่างๆ ไป และไม่เหมาะสมกับกรณีที่บุคคลใช้สิทธิหรือชำระหนี้โดยไม่สุจริตได้

ข้อที่ควรระลึกมีว่ากฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลทุกคนกระทำการโดยสุจริต ฉะนั้นบุคคลใดอ้างว่าบุคคลอื่นไม่สุจริตเพื่อให้ตนได้รับประโยชน์ตามมาตรา ๕ บุคคลนั้นต้องนำสืบต่อศาล

บทที่ ๕ การเสียคอกเบี้ย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ถือเป็นหลักว่า ผู้ซึ่งครอบครองเงินไว้ย่อมมีทางที่จะได้รับคอกเบี้ยไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ในบางกรณีกฎหมายก็กำหนดอัตราคอกเบี้ยไว้ชัดเจน เช่นเรื่องตั๋วแลกเงินตามมาตรา ๘๑๑ ในกรณีที่กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้คู่กรณีย่อมตกลงในระหว่างกันได้ แต่ต้องไม่เกิน ๑๕ % ต่อปี

ในกรณีที่จะต้องเสียคอกเบี้ยแก่กัน เช่นทำสัญญากู้ยืมเงินมาตรา ๗ ได้กำหนดว่า “ถ้าจะต้องเสียคอกเบี้ยแก่กัน และคอกเบี้ยนั้นมีได้กำหนดอัตราไว้โดยนิติกรรม ฤๅ โดยบทกฎหมายอันใดอันหนึ่งชัดแจ้งไซ้ ท่านให้ใช้อัตราร้อยละครึ่งต่อปี”

บทที่ ๖ เหตุสุดวิสัย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ให้บทนิยามคำว่าเหตุสุดวิสัยว่า “เหตุใด ๆ อันจะเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี ไม่มีใครอาจจะป้องกันได้ แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสบ ฤๅใกล้จะต้องประสบเหตุนั้นจะได้จัดการระมัดระวังตามสมควร อันพึงคาดหมายได้จากบุคคลนั้นในฐานะเช่นนั้น” ข้อนี้หมายความว่า

๑. เหตุใด ๆ อันจะเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี ไม่มีใครจะอาจป้องกันได้ หมายถึงเหตุที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติโลก เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้

๒. บุคคลต้องประสบ ฤๅใกล้จะต้องประสบเหตุนั้นจะได้จัดการระมัดระวังตามสมควร อันพึงคาดหมายจากบุคคลนั้นในฐานะเช่นนั้นก็ไม่อาจป้องกันได้ กล่าวคือ ถ้าผู้ประสบหรือใกล้ประสบอาจป้องกันได้ ไม่ถือว่าเป็นเหตุสุดวิสัย เช่น

ก. ขอยืมของ ๆ ข. มาใช้ บังเอิญเกิดไฟไหม้ที่บ้าน ก. ก. ได้ปล่อยให้ไฟไหม้ของ ๆ
ข. ทั้ง ๆ ที่ ก. พอลที่จะขอยืมได้เช่นนั้นไม่ถือว่าเป็นเหตุสุดวิสัย